

SAĞLIK TURİZMİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE TERMAL TURİZM; BİR SWOT ANALİZİ ÇALIŞMASI

Halil Şengül¹, Arzu Bulut²

1- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

2- Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

Özet

Tedavi ve tatil amaçlı ülkelerarası ya da şehirlerarası yapılan seyahatler “Sağlık Turizmi” olarak tarif edilmektedir. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği teknolojik gelişmeler, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması ve seyahat imkanlarının artması gibi kolaylaştırıcı faktörler sağlık turizminin yaygın olarak kullanılmasını sağlamıştır. Son on yılda sağlık amaçlı turizm seyahatleri, hastane yataklı tedavi hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri ve yaşlı-engelli bakımını kapsar hale gelmiştir. Sağlık turizmindeki bu değişim sağlık turizminin de hizmet alanlarının değişmesine neden olmuştur. 2017 yılı itibarıyla dünya çapında yaklaşık 100 milyar dolarlık bir hacme ulaşmış olan sağlık turizminden aldığı payı arttırmak isteyen pek çok ülke yasal çerçeveler oluşturmakta ve ulusal sağlık sektörü rekabet gücünü arttırmak için destek ve teşvikler vermektedir. Türkiye Sağlıkta dönüşüm programı ile sağlık altyapısını büyük ölçüde tamamlamıştır. Aynı zamanda turizm potansiyeli yüksek bir ülke olarak sağlık turizmini alternatif bir turizm kaynağı olarak görmekte ve bu yeni pazardan aldığı payı arttırmak için gerekli düzenlemeleri yapmaktadır. Sağlık turizminin rehabilitasyon hizmetleri, yaşlı-engelli bakımı gibi alanlara kayması termal turizmin önemini de arttırmaktadır. Türkiye termal kaynaklar açısından zengin bir ülkedir ve bu durum termal turizme ayrı bir önem katmaktadır.

Bu çalışmada temel amaç; Türkiye'nin “Termal Sağlık Turizmi” yönünden SWOT Analizi ile incelenerek güçlü (Strengths) ve zayıf (Weaknesses) yönlerini belirlemek, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (Opportunities) ve tehditleri (Threats) tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık turizmi, termal turizm, SWOT analizi.

HEALTH TOURISM IN TURKEY UNDER THERMAL TOURISM; A SWOT ANALYSIS STUDY

International or intercity treatment and leisure travels are described as "health tourism". Technological developments brought about by globalization and facilitating factors such as the increase in travel opportunities and easier access to information has led to the widespread use of health tourism. In the last decade, health tourism has included hospital-based treatment services, rehabilitation services and geriatric care. This change in health tourism has caused changes in the service areas of health tourism. Many countries seeking to increase their share of health tourism, which has reached a volume of around \$ 100 billion worldwide by 2017, are creating legal frameworks and the national health sector provides support and incentives to increase competitive power. Turkey nearly completed their health infrastructure with the transformation in healthcare program. It also is a country with an already high tourism potential and sees health tourism as an alternative tourism source and makes arrangements to increase its share in this new market. The rehabilitation services of health tourism also increase the importance of thermal tourism, which is shifting to areas such as aged-handicapped care. Turkey is a country rich in thermal springs, and this adds additional importance to thermal tourism. The main goal of this research is to determine the strengths and weaknesses and to identify the opportunities and threats, caused by internal and external conditions, of Turkey's "Thermal Health Tourism" through a SWOT analysis.

Keywords: Health tourism, thermal tourism, SWOT analysis.

Sorumlu Yazar: Halil Şengül, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi. İstanbul, Türkiye. e-posta: halil.sengul@izu.edu.tr

Geliş Tarihi: 31.12.2018, **Kabul Tarihi:** 12.01.2019

Nasıl Atıf Yapırım / How to Cite: Şengül H, Bulut A. Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye'de Termal Turizm; Bir SWOT Analizi Çalışması. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi. 2019;4(1):55-70.

Giriş

Son yıllarda Türkiye turizmde giderek artan bir ivme ile dünya sıralamasında önemli ülkelerden birisi olmuştur. Dünya Turizm Örgütü verilerine göre 2015 yılında 41,6 milyon gelen turist sayısı ile Türkiye dünyada 6.sırada yer aldı. En çok turizm geliri elde eden ülkeler arasındaki sıralamada ise Türkiye 31,5 milyar dolar ile 10. sırada yer aldı (1).

Türkiye, bu güçlü turizm potansiyeli yanı sıra sağlık turizminde de iyi bir yere sahip ülkeler arasındadır. Küresel olarak dünyada sağlık turizmi (medikal, termal, yaşlı, engelli) amaçlı sınır ötesi hareketliliğin 500 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Sağlık turizminden doğan hareketlilik 2017 yılında 100 milyar doları aşmıştır. Sağlık turizmi, hastaların kaliteli ve uygun fiyatlı sağlık hizmetlerini almalarının yanı sıra, kültürel ziyaretler yapmalarına da imkân tanımaktadır. Uluslararası sağlık turizmi, giderek popüleritesini arttırmakta ve dünyada 30 civarında ülkede büyük bir rekabet içinde uygulanmaktadır. Bu yarışta Türkiye'nin rakiplerine göre en önemli avantajı, verilen sağlık hizmetlerinin kalitesinin ABD ve Avrupa standartlarında olmasının yanı sıra, göreceli olarak daha düşük fiyatlandırmanın olmasıdır. Bunun yanı sıra hizmetlere erişimin kolay ve kısa sürede olması da bir başka tercih sebebidir (2). Türkiye'de sağlık turizm çeşitleri Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı'nın gruplandırmasına göre; (a) İleri yaş ve engelli turizmi, (b) Termal sağlık turizmi

ve Spa (Sudan Gelen Sağlık)-Wellness (iyi yaşam), (c) Medikal turizm başlıkları altında üç grupta toplanmaktadır (3).

Sağlık turizminin bir türü olan termal turizmin dünyadaki durumuna bakıldığında, Almanya, Fransa, İsviçre, Macaristan, İtalya, Avusturya, Yunanistan, İspanya, Rusya ve Çek Cumhuriyeti'nin termal turizme yöneldikleri, Türkiye'nin de termal kaynak potansiyeli ile termal turizmde kendine yer bulduğu görülmektedir. Aktif bir tektonik kuşak üzerinde yer alan Türkiye jeolojik ve coğrafik konumu itibarı ile dünya ülkeleri arasında zengin bir konumdadır. Türkiye'de 1.000 adet civarında jeotermal kaynak mevcuttur. Türkiye'nin jeotermal potansiyelinin 31.500 MWt olup, bu potansiyelin %78'i Batı Anadolu'da, % 9'u İç Anadolu'da, % 7 si Marmara Bölgesinde, % 5'i Doğu Anadolu'da ve % 1'i diğer bölgelerde yer almaktadır (4). Türkiye'deki termal su kaynaklarının bol olması, eriyik maden değerinin yüksek oluşu, debi ve sıcaklıklarının yüksek olması, kükürt ve tuz içeriğinin zengin oluşu ve coğrafi konumundan kaynaklı avantajları Türkiye'yi dünyadaki diğer ülkelerle yarışta bir adım öne taşımaktadır. Ayrıca Türkiye'de bazı bölgelerdeki termal su kaynaklarının bir diğer özelliği ise yüksek miktarda radon içermesidir. Bu özelliği ile radyoaktivitesi yüksek su grubuna girer ve dış uygulamalarda değerlendirilirler (5). Bu sistematik derlemenin amacı bir SWOT analizi yaparak, Türkiye'deki termal turizm potansiyeline dikkat çekmektir.

Sağlık Turizmi ve Sağlık Turizmi Kavramı

Sağlık turizmi sağlığı geliştirmek, korumak veya bir sağlık sorununa çare bulmak amacıyla yapılan her türlü seyahat faaliyetlerini kapsar (6). Sağlık turizmi ayrıca sağlık hizmetleri

verilmesinin yanı sıra tatil unsurlarını da kapsayan her türlü seyahatler, konaklamalar ve organizasyonlar olarak tanımlanmaktadır (7). Bu tanımlardan yola çıkıldığında sağlık turizmi en geniş

anlamıyla, “Kendi yaşadığı yerden başka yerlere tıbbi (ameliyatlar, diş/göz tedavileri, organ nakli, tanı hizmetleri, vb.) ve tıbbi olmayan (estetik operasyonları, sağlıklı yaşam ve zindelik”, üçüncü yaş bakım/televi) hizmetleri almak üzere seyahat eden insanların oluşturduğu turizmdir” (8). İnsanları sağlık turizmine yönelten birçok nedenler vardır. Bu nedenleri şöyle sıralayabiliriz (9);

•Yaşadıkları ülke ya da şehirlerde sağlık hizmetleri veren kurum ve kuruluşların yetersizliği,

•Yaşadıkları ülke ya da şehirlerde verilen sağlık hizmetlerinin maliyetleri,

•Yaşadıkları ülke ya da şehirlerde hizmet veren sağlık profesyonellerinin teknik ve mesleki donanımlarının yetersizliği,

•Hasta mahremiyeti yani alınan ya da alınacak sağlık hizmetlerinin duyulmasını, bilinmesini istememeleri,

•Alacakları sağlık hizmetleri konusunda daha önceki tecrübe etmiş kişilerin tavsiyeleri.

Sağlık turizmi ülkelere somut ve soyut anlamda birçok faydalar

sağlayabileceği gibi birtakım olumsuz yönleri de bulunabilmektedir. En temel soyut fayda göstergesi ülke ekonomisine yaptığı katkıdır. Bu katkının büyüklüğü ve gelişme potansiyeli sebebiyle birçok ülke bunu bir devlet politikası haline getirerek ülke çapında sağlık turizmi faaliyetlerini arttırma çabasına girmiştir. Bunun yanı sıra sağlık turizmi ülkeler arasındaki bilgi ve teknoloji transferine katkı sağlayarak stratejik ortaklıkların kurulmasına zemin hazırlar. Ayrıca yabancı hastaları kendi ülkelerine çekebilme yarışına giren ülkeler kendi ülkelerinde teknolojik altyapı, fiziksel altyapı, sağlık hizmet kalitesinin arttırılması gibi konulara ağırlık verecekleri için kendi ülke vatandaşları da bu gelişmelerden faydalanmış olurlar. Bu somut faydalar dışında sağlık turizmi, sosyal ve kültürel deneyimlerin paylaşılması, ülkeler arası ilişkileri geliştirmesi, küresel pazarlamaya bağlı olarak tıbbi ticaretin gelişerek rekabet avantajı sağlaması gibi birçok somut faydaları da sağlayabileceği söylenebilir (10).

Sağlık Turizminin Türleri

Sağlık turizmi yapılan tanımlardan da görülebileceği gibi değişik kategorilerde ele alınabilir. Türkiye’de sağlık turizm çeşitleri Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı’nın gruplandırmasına göre; üç ana başlık altında toplanmaktadır (3).

1. Medikal turizm
2. İleri yaş ve engelli turizmi,
3. Termal sağlık turizmi ve Spa-Wellness

Medikal Turizm

Sağlık turizmi çeşitlerinden biri olan medikal turizm, turizm endüstrisi için gelişmekte ve büyümekte olan bir kavram olup, insanların medikal tedavi olabilmek amacıyla başka ülkelere seyahat etmelerini ve aynı zamanda bu seyahati bir tatil ile birleştirmelerini ifade

eden bir kavramdır. Medikal turizmde, “turist” öncelikle tıbbi tedavi veya cerrahi müdahale olma amacının yanı sıra turistik faaliyetlerde de bulunarak dinlenme ve eğlenme gibi turizm faaliyetlerini de gerçekleştirmektedirler (11).

Yaşlı ve Engelli Turizm

Yaşlı turizmi bakıma muhtaç yaşlıların sağlığı koruma, iyileştirme, rehabilite etme ve geliştirme amacıyla ikamet ettikleri yerden başka bir yere yaptıkları, yaşlı bakımı ile turizmi bir araya getiren geçici veya sürekli konaklamaların tamamıdır (12).

Engelli turizmi, engelli bireylere verilen koruyucu, iyileştirici ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin tümünü kapsayan bir turizm türüdür. Engelli turizmde amaç bireylerin engelli

durumlarını tedavi etmek veya rehabilite edilip topluma kazandırılmasıdır (13).

Termal Turizm ve

Medikal Spa & Wellness Turizmi

Termal turizm çok eski çağlardan beri insanların faydalandığı ve çeşitli tanımlarının yapıldığı bir kavramdır. Termal turizm “Termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamalarının yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türü” olarak tanımlanmaktadır (14). Termal turizm sadece şifalı suları kapsamaz. Termal turizmin gelişmesi ile beraber termal turizmde birçok kavram kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavramlar aşağıda açıklanmıştır (15).

•Klimatizm; Açık ve temiz havanın iyileştirici etkilerinden yararlanmak için uygulanan tedavi türüdür. Bu tesisler özellikle dağ veya deniz kenarında kurulurlar.

•Üvalizm; Meyve ve sebzeler ile yapılan bir tedavi türüdür.

•Termalizm; Kaplıca ve ılıcalardan elde edilen doğal su kaynaklarının sağlık kurallarına uygun bir şekilde tedavi maksadıyla kullanılmasıdır.

•Balneoterapi; Mineral termal sular kullanılarak yapılan tedavi.

•Talassoterapi; Deniz suyu ve güneşten faydalanılarak yapılan tedavi.

•Hidroterapi; Tatlı suyla yapılan tedavi.

•Speleojerapi; Mağaralar kullanılarak yapılan tedavi.

•Peloidoterapi; Çamur tedavisi.

•Helioterapi: Güneş ışığı ile yapılan tedavi.

Sağlık Turizminin Özellikleri

Sağlık turizmi verilen hizmetin özelliklerine bağlı olarak birtakım özellikler taşıması gereken bir turizm şeklidir. Sağlık turizmi hizmeti verilirken sadece fiziki koşullar değil özellikle teknik donanım ve sağlık işgücü potansiyeli ön plana çıkan bir unsurdur ve sağlık turizmi varılacak yer seçimlerinde önemli parametrelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlık işgücü potansiyeli sadece teknik bilgiyi değil hizmet sunan personelin yabancı dil bilgisini de içermektedir. Bir diğer önemli özellik ise verilen sağlık hizmetinin uluslararası kalite standartlarına uygun olması ve

akredite olmuş tesislerin bulunmasıdır. Hastalar ve refakatçileri için sadece tedavi ve rehabilitasyon değil turistik etkinlikleri de beraberinde sunan sağlık turizmini diğer turizm kollarından ayıran en önemli gösterge ise sağladığı yüksek katma değerdir. Bu yüksek katma değer ülke ekonomisine ciddi katkılar sağlayacağı için ülkeler bazında devlet destekli reklam ve pazarlama faaliyetleri yapılması gerekmektedir. Bu tanıtımlarda amaçlanan hedef kitle ise yurt dışı sağlık hizmeti alınmasını destekleyen sigortalar ve sağlık kuruluşları olmalıdır (16).

Dünyada Sağlık Turizmi ve Termal Turizm

Dünya da 100 milyar dolarlık bir hacme ulaşan sağlık turizmi, bu potansiyeli ile tüm ülkelerin dikkatini çeker bir duruma gelmiştir. Dünya nüfusu giderek artmakta, ortalama yaşam süresi uzayarak yaşlı nüfus oranı giderek

yükselmekte, artan yaşlı nüfus oranı ve artan nüfus, sağlık hizmetlerine ödenen rakamları yükseltmektedir. Daha kaliteli ve daha sağlıklı bir yaşam arayan insanlar, bu hedefleri için kaliteli ve ucuz sağlık hizmetleri arayışına girmişler ve

bunu sağlayabilecek ülkelere yönelmişlerdir (17). Tıbbi tedavi ya da rehabilitasyon hizmetleri yanında özellikle sağlık sigortaları kapsamı dışında bulunan birçok estetik-kozmetik uygulamalar, diş hekimliği uygulamaları gibi uygulamalar da sağlık turizmi kapsamında değerlendirilen ve yaygın bir şekilde kullanılan sağlık turizmi çeşitleri arasında sayılmaktadır (18).

Sağlık turizm çeşitlerinden olan medikal turizm dünyada en hızlı büyüyen sektörler arasındadır ve birçok ülke şu anda ulaşım masraflarını azaltmaya yönelik yasal ve pratik planlar yapmakta, daha yüksek gelirler elde edebilmek için rekabetçi bir fiyatlandırma politikası izlemektedir. Tıbbi nedenlerden ötürü uzak ülkelere seyahat etmeyi tercih etmenin giderek yaygınlaşması, artık uluslararası bir ticaret halini almış ayrıca küresel ekonomi için oldukça büyük ekonomik bir potansiyele sahip olduğu ve gelişmekte olan ülkeler için medikal turizmin, özellikle kârlı bir sektör olarak ortaya çıktığı görülmüştür (19). Birçok ülke örneğin Hindistan, Malezya, Singapur ve Tayland, 2,5 milyondan fazla sağlık turistini ülkelerine çekmiştir. Bu ülkelerin yanı sıra sağlık turizminde tercih edilen diğer ülkeler ise Kolombiya, Brunei, Küba, Hong Kong, Macaristan, Ürdün, Litvanya, Filipinler ve Birleşik Arap Emirlikleri'dir. Özellikle kozmetik cerrahi alanında Arjantin, Bolivya, Brezilya, Kosta Rika, Meksika ve Türkiye önde gelen sağlık turizmi ülkeleri arasında sayılmaktadır (20).

Sağlık turizmi yeni bir kavram değildir. Antik çağlardan beri insanlar çeşitli kaplıcalara ve nehirlere şifa aramak ve/veya gençleşmek için gitmişlerdir. Daha yakın zamanlara geldiğimizde ise, gelişmekte olan ülkelere insanları tedavilerini aramak için gelişmiş ülkelere seyahat ettiler. Ancak, çağdaş eğilim şu anda tam tersidir gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere sağlık turizmi için giden hasta sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Sağlık turizminin bir çeşidi olan "Termal Turizm" kavramı Avrupa'da yazılı kaynaklara göre M.Ö 500'e kadar uzanmaktadır. Binlerce yıl öncesinde bile şimdiki modern SPA tesislerine benzer tesislerin varlığı bilinmektedir. Termal suyun terapötik etkileri eski zamanlarda bile iyi bilinmekte ve Eski Yunanistan'da termal banyo kültürü Aselepieae veya Heracles gibi kaplıcalarda yüksek oranlarda kullanılmaktaydı (21). Bu geleneğe Romalılar tarafından devam edilmiştir. Savaşta yaralanan Romalı askerler bu kaplıcalardaki şifalı sulara giderler ve buralarda yaraları daha çabuk iyileşir ve hızla eski güçlerini kazanırlar (22). Bu yönüyle bakıldığında kaplıca turizminin en eski turizm çeşitlerinden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çok sayıda Batı Avrupa devletlerinde termal kaplıca turizmi önemli bir yerel ve bölgesel kalkınma kaynağı olarak görülmüştür. Avrupa'da termal turizmi oluşturan unsurlar kaplıcalar ve deniz suyu tedavileri, hidroterapi veya su bazlı tedavilerdir. Avrupa geleneksel olarak sağlık ve fiziksel esenliğe odaklanmış olsa da son yıllarda sadece kozmetik ve güzellik için yapılan tedaviler, daha fazla ağırlık kazanmış ve daha popüler hale gelmiştir (23).

Termal turizm, sağlık turizminin bir parçası olarak önemi giderek artmaktadır (24). Ancak, küresel sağlık turizm uygulamaları, termal turizmin gevşeme ve iyileştirici etkisi üzerinde durarak, maden suları, termal havuzlar, buhar gibi temel işlemler ile su yoluyla ulaşılan insan vücudu üzerindeki etkisini dikkate almış hamamlar, saunalar, kaplıcalar gibi jeotermal suların bulunduğu bölgelerde şifa ve iyileşme hedeflenmiştir. Termal turizmin gelişmesi ve pazarın büyümesi SPA pazarının devlet tarafından finansmanını da sağlamış, termal turizm halk sağlığı için önemli bir unsur olmuştur. Termal turizm gelirleri, potansiyel veya mevcut hastaların giderek artması bu pazarı cazip hale getirmiştir. Uluslararası Termal turizm

kullanıcılarının sayısı 289 milyon kişiye ulaşmış, ABD'de 2009 yılında tek başına SPA merkezleri 143 milyon kişiye hizmet vermiş ve 12,3 milyar dolar gelir getirmiştir (23). Yapılan çalışmalar kişilerin termal tercihlerinin milliyet, iklim kökenleri ve yaşlara göre değişebileceğini de göstermiştir (25). İnsanlar giderek büyüyen, sağlıklı ve monoton şehir hayatından kaçarak doğaya dönmekte, bu doğaya dönüş eylemini yaparken de insan sağlığına etki eden, doğal mineralli termal sulardan faydalanabilecekleri bölgeleri tercih etmektedirler (26). Ülkeler ve kıtalar arasında termal turizmi birtakım farklılıklar ve özellikler gösterir. Bunlardan bazılarını kısaca bakacak olursak;

Avustralya

Avustralya'daki sağlık turizmi (kaplıcalar veya açık hava/spor aktiviteleriyle ilişkili), öncelikle yurt içi kısa süreli seyahatlerdir. Birçok Avustralyalı, ülke içinde bir spa merkezine gitmeyi daha çekici ve uygun fiyatlı bir seçenek olarak görmektedir. Avustralya'da sağlık turizm, resmi olarak desteklenmiş bir sektör olmadığından, turizm ve sağlık sektörleri arasında çok az iş birliği vardır. Avustralya'nın Sürdürülebilir Turizm Kooperatifi Araştırma Merkezi'ne (STCRC) göre, 2006-2008 yılları arasında yıllık spa ve sağlıklı yaşam/sağlıkla ilgili bir tatili tercih eden yerli turist sayısının 229.000 ile 497.000 arasında olduğu tahmininde bulunmuştur. Hükümet istatistikleri, 2006-2008 yılları arasında tahminen yıllık 152.000 uluslararası turistin Avustralya'ya yaptıkları yolculuk sırasında bir "sağlık spa" merkezini ziyaret ettiğini belirtmiştir. Bu ülkedeki tüm uluslararası turistlerin sadece %3'ünü temsil etmektedir (27).

Asya

Eski çağlara dayanan banyo gelenekleri ve termal kaynakların yaygın olarak bulunduğu Doğu ve Güneydoğu Asya termal turizmde en başarılı ve önemli gelişme potansiyeline sahip

turistik bölgelerden biri olarak kabul edilir (28). Asya'nın olağanüstü dinamizmi göz önüne alındığında geleneksel metotlarla sürdürülen termal turizmin gelişmesi şaşırtıcı değildir. Bu bölgedeki ülkelerin termal turizmde kullanabilecekleri kaynak ve geleneklere sahip olmaları (örneğin; Japon veya Kore banyo kültürü, Endonezya vücut bakımları, Tay masajı teknikleri veya Güney-Doğu Asya kozmetik endüstrisi) termal turizmin gelişmesi için kaynak teşkil etmektedir. Dahası, turistik kültürün bu bölgede gelişmiş olması ve artan sayıda termal tesislerin kurulması da Asya'nın termal turizmdeki gücünü arttırmaktadır (27).

Avrupa

Avrupa da termal turizm Avusturya ve Macaristan örneklerine bakacağız. Avusturya her şeyden önce doğal çevre, yöre ve kültürü ile bir turistik cazibeye sahiptir ve çok sayıda insanı çekmektedir. Ülke, uzun süren termal su ve Spa ile ilgili hizmetlere geri dönmeye başlamıştır. İyi yaşama yönelik hizmetler öncelikle, Avusturya, Orta Avrupa ve Almanca konuşulan ülkelerdeki gençler arasında cazip hale gelmiş ve ulusal pazar da hakim bir rol oynamıştır (15). Ülke kolayca tanımlanabilen sağlıklı yaşam kaynağında doğal, ekonomik ya da kültürel cazibe noktalarını barındırmaya çalışır ve sağlıklı yaşam turizmi için bu eşsiz bir özelliktir. Bu sebeple "Alpine Wellness" diye özel bir marka oluşturulmuştur. Avusturya, Macaristan için Avrupa içinden gelecek kişiler bağlamında ciddi bir rakip durumundadır. Avusturya sağlık turizmi tedarikinin en büyük kısmı (yaklaşık üçte ikisi) iyi yaşam otelleri ve hizmet sağlayıcıları tarafından sağlanır (29). Macaristan'da, sağlıklı yaşamın ortaya çıkışı 1990'ların ikinci yarısında önem kazanmaya başlamıştır ve giderek artan bir popülerlik kazanmaktadır.

Macaristan'da artan sayıda yerel işletme kurulmuş ve bu işletme türleri aşağıda sıralanmıştır.

1. *Sağlıklı yaşam otelleri ya da çeşitli niteliklere sahip ticari konaklamaların sağlıklı yaşam bölümleri (tıbbi banyolar vb.),*
2. *Özel tıbbi, termal ve macera banyoları birimleri,*
3. *Sağlık merkezleri,*
4. *Sağlıklı yaşam merkezleri de dahil olmak üzere gününbirlik sağlıklı yaşam sağlayıcıları.*

Yukarıdakilerin tümü geniş kapsamlı, sağlıklı bir yaşam sunan tesislerdir. Geleneksel ve uluslararası tanınmış medikal turizm profilinin yanı sıra günümüzde Macaristan'daki tüm servis sağlayıcılar medikal turizmi bir hedef olarak benimsemişlerdir. WHO'nun tahminleri Macaristan'da 2022 yılına kadar turizm ve güzellik endüstrisinin birlikte egemen bir ekonomik sektör haline geleceği şeklindedir (30).

Kuzey Amerika

Kuzey Amerika kıtasındaki termal turizm üzerine çalışmalar yapılırken (esas olarak kaplıca sektörü) Avrupa ve Amerikan yorumu arasındaki önemli farklılıkları dikkate almamız gerekmektedir. SPA kavramı Avrupa'da çoğunlukla tıbbi (termal) banyolara atıfta bulunurken, Birleşik Devletler'de hizmet sağlayıcıların fiziksel, entelektüel ve ruhani iyi oluşu sağlamak için kurduğu tesislerle ilişkilidir. Kuzey Amerika'da SPA hizmetleri veren 5.7000 tesis vardır. Geçtiğimiz son on yılda Amerika Birleşik

Devletleri'nin SPA sektöründe görülmemiş bir gelişme görülmüştür (31). Almanya, Rusya, Fransa, Macaristan, İsviçre, İspanya, Slovakya, Japonya, Çek Cumhuriyeti ve ABD dünyada termal turizm alanında ön plana çıkmış ve kaplıca turizmi açısından markalaşmış hedef ülkelerdir. Her yıl Almanya ve Macaristan'a 10 milyon kişi, Fransa'ya yaklaşık 1 milyon kişi, Rusya'ya 8 milyon kişi ve İsviçre'ye 800 bin kişi kaplıca turizmi amaçlı olarak gitmektedir (32). Dünyada değişik özellikleri ile görülebilecek termal turizmin birtakım ortak genel özellikleri vardır. Bu özellikler şunlardır (26);

1. *Termal turizm hem hasta hem de sağlıklı bireylere hizmet eder.*
2. *Bir bölgede termal turizmden bahsedebilmek için termal kaynağın bulunması gerekir.*
3. *Rutubetli, rüzgârlı ve güneş görmeyen yerlere tesis kurulamaz.*
4. *Termal kaynak teknik, jeolojik, hijyenik, sağlık ve estetik bakımından bütün özellikleri sunmalıdır.*
5. *Termal turizm iyileştirici etkinin yanında zindelik, eğlenme ve dinlenme olanağı sağlar.*
6. *Termal turizm yılın on iki ayı yapılabilen, uzmanlık gerektiren ve yüksek gelir sağlayan bir turizm türüdür.*
7. *Termal turizmde iyileşme sürecine bağlı olarak kalış süreleri uzundur.*
8. *Termal turizm kapsamında faaliyet gösteren işletmelerin maliyetleri daha fazladır.*
9. *Termal turizm turistlerde alışkanlık yaratan bir turizm türüdür.*

Türkiye'de Termal Turizm

Türkiye'de termal turizm kaynakları, bölgelere göre dağılımları, mineral içerikleri ve termal suların özellikleri gibi konulara aşağıda değinilmiştir.

Türkiye'de Termal Turizm Analizi

Türkiye, Alp-Himalaya kuşağında bulunan bir ülkedir ve bundan dolayı jeotermal açıdan yüksek bir potansiyele

sahiptir. Türkiye'deki jeotermal kaynaklar Kuzey, doğu ve batı Anadolu fay zonları ile ilişkili olan volkanizma ürünüdür. Batı Anadolu da bulunan zonlar daha genç tektonik etkilerden dolayı yüksek sıcaklık içerirken, doğu, kuzey ve orta Anadolu'daki volkanizma ve fay zonlarının etkisiyle düşük ve orta

sıcaklığa sahiptirler. Türkiye jeotermal kaynakların çokluğu ve potansiyeli açısından Avrupa'da birinci sırada dünyada ise ilk yedi ülke arasında yer almaktadır. Türkiye'deki termal sular Avrupa'daki termal sular ile karşılaştırıldığında, debi ve sıcaklık açısından daha üstün nitelikler taşımaktadır. Balneolojik tedavi için kullanılan suların sıcaklık alt sınırının 20 °C olduğu kabul edilmektedir. Bu sıcaklık da Türkiye'deki termal su kaynakları

sıcaklığına oldukça uymaktadır. Termal su kaynaklarımız doğal çıkışı ve yüksek debili olması yanı sıra, eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından da zengindir. Türkiye 1500'den fazla sayıda, sıcaklığı 20 °C'nin üzerinde olan ve debileri ise 2-500 lt/sn arasında değişebilen termal kaynağa sahip bulunmaktadır. Türkiye termal su kaynaklarının tektoniği-volkanik etkinliği ve sıcak su kaynaklarının dağılımı Harita 1'de gösterilmiştir (33).

Harita 1: Türkiye'nin genç tektoniği-volkanik etkinliği ve sıcak su kaynaklarının dağılımı

Türkiye Sağlık Turizmi Derneği'ne göre Türkiye'de 1800'den fazla sıcak su kaynağı bulunmaktadır ama bunların sadece %6'sı turistik amaçlı kullanılmaktadır. Türkiye'de 46 ilde 196 kaplıca tesisi bulunmaktadır. Bu kaplıcalardan yılda 10 milyon yerli turist ve 300.000'den fazla yabancı turist hastalık tedavisi, dinlenme ve rehabilitasyon amacıyla yararlanmaktadır. Bu tesislerin 10 tanesi Sağlık Bakanlığınca kür merkezi olarak

uygun görülmüş ve Kültür ve Turizm Bakanlığından turizm yatırım belgesi almıştır. Bu 10 tesisin toplam yatak sayısı 2.461 dir. Kür merkezi olmayıp turizm işletme belgesi almış olan 30 tesisin ise yatak sayısı ise 8.562'dir. Bunların dışında yerel idareler tarafından belge verilmiş olan 16.000 yatak kapasiteli 156 tesis daha bulunmaktadır. Türkiye'de toplamda 229 termal su kaynağının bölgelere göre sayısı ve sıcaklık dereceleri Tablo 1'de gösterilmiştir (34).

Tablo 1: Türkiyedeki termal suların bölgelere göre sayısı ve sıcaklık dereceleri

Bölge Adı	Soğuk Sular (0-19 °C)	Sıcak Sular (20-25 °C)	Sıcak Sular (36-36 °C)	Çok Sıcak Sular (46-99 °C)	Toplam
Marmara	7	8	8	30	53
Ege	5	17	28	31	81
İç Anadolu	10	10	14	17	51
Karadeniz	4	4	3	3	14
Akdeniz	1	3	2	-	6
Doğu ve Güney Doğu Anadolu	4	7	8	5	24
Toplam	31	49	63	86	229

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, sağlık turizmine önem vermekte ve 2013 yılında yapılan 2014-2018 dönemini kapsayan onuncu kalkınma planında bu belirtilmiştir. Bu amaçla “Sağlık turizminin geliştirilmesi programı ve eylem planı” hazırlanmıştır. Hazırlanan bu planda termal turizmde 100.000 yatak kapasitesine ulaşılması hedeflenmiş ve

600.000’i tedavi amaçlı olmak üzere 1.500.000 yabancı termal turiste hizmet verilmesi öngörülmüştür. Termal turizmin ülke ekonomisine yapacağı katkının ise 3 milyar dolar olacağı düşünülmektedir. Sağlık turizminin geliştirilmesi programı performans göstergeleri Tablo 2’de gösterilmiştir (35).

Tablo 2: Sağlık turizminin geliştirilmesi programı performans göstergesi

Gösterge	Mevcut Durum 2013	Hedeflenen Durum 2014	Hedeflenen Durum 2015	Hedeflenen Durum 2016	Hedeflenen Durum 2017	Hedeflenen Durum 2018
Termal turizm yatak kapasitesi	42.000	50.000	60.000	75.000	90.000	100.000
Termal turizm turist sayısı	500.000	625.000	780.000	975.000	1.250.000	1.500.000

Birleşmiş Milletler (BM) Nüfus Fonu verilerine göre, dünya nüfusunun yüzde 12,3’ünü 60 yaş ve üstündeki insanlar oluşturuyor. Dünya nüfusunda 60 yaş ve üstü kişilerin oranının 2030’da yüzde 16,5 ve 2050’de yüzde 22’ye ulaşması bekleniyor. Bu oran Avrupa’da % 17 ve 2025 yılında oranın % 20’ye yükseleceği tahmin edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde sağlık harcamaları giderek artan maliyetlerle bu ülkeleri karşı

karşıya getirmektedir, bu nedenle tedavi hizmetleri maliyetlerini azaltmak amacıyla, sağlık hizmetlerinin daha ucuz maliyetler sunan diğer ülkelerden karşılanması eğilimi artış göstermektedir. Termal turizmin potansiyel müşterisi olarak görülen ve alım gücü nisbeten yüksek olan 50 yaş ve üstü insanlar artık hastalanınca tedavi olmak anlayışından önleyici yaklaşımlara doğru bir eğilim göstermeye başlamışlardır. Bu da

wellness ya da iyi olma durumu kavramını ön plana çıkarmış ve yüksek kaliteli iyi yaşam imkanlarına yönelik talep artmıştır. Gerek tedavi gerekse zinde kalma ihtiyacı duyan ve giderek yaşlanan Avrupa nüfusu daha fazla termal kür hizmeti almak istemektedir. İklim şartlarına bağlı olarak özellikle

romatizmal hastalıkların sıkça görüldüğü Kuzey Avrupa ve İskandinav ülkelerinde termal turizm talebi daha yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin iklim özellikleri, kültürel özellikleri ve tecrübesi bu ülke vatandaşları için çekici bir hedef noktası olmasını da beraberinde getirmiştir.

Türkiye Termal Turizm GZFT (SWOT) Analizi Yardımı ile Mevcut Durumunun Tespiti

Çalışmamızda Türkiye'de termal turizmin iç çevredeki güçlü ve zayıf yönlerini saptamak, dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditler ile iç çevredeki güçlü ve zayıf yönlerimizi belirlemek, bu bağlamda öneriler ve stratejik yöntemler sunmak amacıyla GZFT analiz yöntemi kullanılmıştır. GZFT analizinde verilerin toplanmasında ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır.

Yararlanılan ikincil veri kaynakları; Türk İstatistik Kurumu (Turizm İstatistikleri), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı (Sağlık Turizm Daire Başkanlığı) verileri ve raporlarıdır. Çalışmamızda Türkiye'de termal turizmin güçlü yönleri ve dış çevredeki fırsatlardan yararlanmak ve zayıf yönler ile dış çevredeki tehditlerin etkilerini azaltacak stratejik planları belirlemek amaçlanmıştır.

Güçlü Yönler

1. Türkiye, jeotermal kaynaklar sıralamasında en büyük 7. ülke konumundadır. Ayrıca suların mineral kalitesi bakımından ise, 2. sırada olması ayrı bir avantajdır
2. Türkiye'nin sağlık alanında üstün teknolojisi ve nitelikli insan gücü ile dünyanın önde gelen ülkeleri arasında sayılması ve termal turizmin, medical turizm ile birlikte verilebilmesi
3. Türkiye'de termal turizm yanı sıra birçok ülkelerde bulunmayan turizm çeşitleri olması (özellikle ipek yolu turizmi, yayla turizmi, inanç turizmi, rafting turizmi, doğa turizmi, sağlık-kaplıca turizmi vb.
4. Türkiye'nin genel olarak hizmet sektöründe iyi konumda olması ve hizmet sektörünün termal turizme olumlu etkisinin yüksek olması
5. Ülkemizde verilen termal hizmetlerin Avrupa ülkelerine nazaran aynı kalitede olup daha ucuz olması
6. Termal turizmle ilgili çeşitli yasal düzenleme ve devlet desteğinin olması, 10. ve 11. Kalkınma planında yer alması
7. Özellikle kökeni Türk olup Avrupa da yaşayan vatandaşlar ile ortak kültür ve bağ ile ülkemizde termal turizme karşı daha ilgili olmaları.
8. Gelişmiş ilgili ve destekleyici sektörlerin Türkiye'de nitel ve nicel olarak iyi olması (Alışveriş merkezleri, yiyecek içecek işletmeleri, finans kurumları, acenteler vs.)
9. Türkiye'nin gelişmiş altyapı ve üstyapısı
10. Her ilde havalimanı olması ve direk uçuşlar ile ulaşım imkanı

Zayıf Yönler

1. Jeotermal merkez ruhsatlarının devlet tekelinde olması,
2. Yetersiz pazarlama, reklam ve iletişim sebebi ile özellikle Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımızın ülkemizin termal turizm açısından imkanlarının iyi tanıtılmaması
3. Sorumluluk taşıyan üst birimler arasında koordinasyon eksikliği
4. Nitelikli personel azlığı, özellikle yabancı dil probleminin olması
5. Bütçeden termal turizmi geliştirmek için ayrılan payın yetersizliği
6. Termal turizmin gerektirdiği bütünleşmiş yaklaşımın (sağlık kuruluşları, turizm kuruluşları, pazarlama kuruluşları, lojistik ve ulaşım kuruluşları vs.) gerçekleştirilmesine götürecek "işbirliği-ortaklık kültürünün" zayıf olması
7. Diğer ülkelerde olduğu gibi tanıtım materyallerinde ve ürün paketinde konvansiyonel (geleneksel) turizmin olanakları, turlar, termal turizm olanakları ve medical turizm birlikte sunulmalıdır.
8. Sağlık turizmi yönetimi için ulusal bir stratejinin net olmaması
9. Termal tesislerin önemli bir kısmının termal turizm hizmeti sunmaya hazır olmaması

Fırsatlar

1. Dünyada sağlık hizmetini ve buna bağlı olarak da termal turizmi ulusal sınırların dışında alma eğiliminin artması (küreselleşmenin etkisi)
2. Türkiye'deki termal kaynakların termal sağlık turizmi kapsamındaki toplam yatırım kapasitesi 1.365.000 yatağa tekabül etmektedir
3. Termal turizmin gelişmesinde ve organize edilmesinde batı ülkelerindeki sigorta kuruluşlarının önemli bir rolü vardır. Ülkemizdeki sağlık kuruluşları ABD ve Avrupa'daki sigorta şirketleri yapacakları oldukları anlaşmalar çerçevesinde bu hizmetleri daha geniş bir pazara hitap ederek yerine getirebilirler
4. Coğrafi konum olarak potansiyel müşterilerin çıktığı
5. İklim koşullarının termal turizme ve turizmin diğer kollarına uygun olması
6. 62 ülkenin Türkiye'ye vizesiz seyahat edebilmesi
7. Türkiye'deki doğal ve tarihi güzelliklerin olması termal turizme gelecek olan kişilerin bunları da ziyaret edebilme şansları
8. Devlet desteğinin ve çeşitli yasal düzenlemelerin termal turizm için giderek artması
9. Termal turizme olan ilginin tüm dünyada giderek artması
10. Türkiye'nin turizm faaliyetleri konusunda dünyanın önde gelen ülkelerinden olması
11. Türkiye'nin uluslararası arenada artan gücü ve buna paralel oluşan olumlu algısı

Tehditler

1. Çevre ülkelerde yaşanan siyasal istikrarsızlık ve bunun Türkiye'ye muhtemel yansması ve bu yansımalarla izlenecek politikalaradaki en ufak hatanın Termal turizmi de etkilemesi.
2. Devlet müdahalesi ile sağlık alanında sık değişen mevzuat gereği ortaya çıkan farklılık ve değişikliklerin zaman kaybı ve maliyete sebep olması ve bu nedenle termal turizm konusunda uzun süreli stratejik hususlara yeterince ilgi gösterilememesi
3. Ülkemizde, uluslararası standartları esas alarak akreditasyon yapacak kuruluşların bulunmaması
4. Termal Turizm alanında hizmet açısından belirli kriterlerin olmayışı, bu eksiklik sebebi ile uygun olmayan örneklerin meydana gelmesi ihtimali ve bu uygunsuz olayların yaratılabileceği olumsuz itibar.

Şekil 1: Türkiye Termal Turizm GZFT Analizi

Güçlü Yönler

Türkiye termal turizm GZFT (SWOT) analizi yardımı ile mevcut durumunun tespiti başlığı altında yaptığımız, Türkiye termal turizm GZFT analizinde “Güçlü yönler” Şekil 1.’de gösterilerek, aşağıda değerlendirilmiştir.

Madde 1: Jeotermal kaynaklar sıralaması ve suların mineral kalitesindeki avantaj.

➤ Türkiye’de termal turizm olanağı için yaklaşık 1.300 termal kaynak bulunmaktadır. Termal su kaynakları bakımından, Denizli ili, dünyanın en zengin bölgeleri içinde gösterilmektedir. Denizli, Kültür ve Turizm Bakanlığınca 2006 yılında “Termal Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. Bu bağlamda Denizli termal bir marka kent potansiyeline sahiptir (5, 36).

Madde 2: Üstün teknolojisi ve nitelikli insan gücü ve termal turizmin medikal turizm ile birlikte verilebilmesi.

Madde 3: Turizm çeşitliliği (ipek yolu turizmi, yayla turizmi, inanç turizmi vb.).

➤ Türkiye Turizm Stratejisi doğrultusunda, varış noktası olabilecek şekilde kış turizm bölgeleri ile termal turizm, kültür ve kongre turizmi, dağ ve doğa turizmi gibi alternatif turizm türleri birlikte değerlendirilecek ve geliştirilecektir. Ayrıca, İslamiyet’e ait eserlerin yanı sıra Türkiye’de birçok kilise, sinagog ve diğer dini nitelikteki eserler inanç turizmi açısından cazibe merkezidir (14).

Madde 4: Hizmet sektörünün iyi konumu ve termal turizme olumlu etkisi.

Madde 5: Termal hizmetlerin kaliteli ve ucuz olması.

➤ Türkiye’de sağlık hizmetleri fiyatlandırma açısından, Avrupa Birliği ülkelerine göre maliyet avantajı sağlayan bir ülke konumunda olup, sunulan sağlık hizmetlerinin fiyatları göreceli olarak düşüktür. Ayrıca sağlık turizmini desteklemek için kaliteli otel sayısı da oldukça yüksektir. Son yıllarda termal

turizm, sağlık turizminde yeni ve özellikle cazip bir seçeneğini oluşturmaktadır (5).

Madde 6: Termal turizmle ilgili yasal düzenlemeler ve devlet desteğinin olması.

➤ Turizmi Teşvik Kanunu, Maden Kanunu, Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Jeotermal Kaynaklar Ve Doğal Mineralli Sular Kanunu Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik ve Kaplıcalar Yönetmelik Türkiye’de termal turizmle ilgili yasal düzenlemeler; Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007-2013 kararları kapsamında hazırlanan termal turizm master planı (2007-2023)’ni doğrultusunda, 4 bölge oluşturulmuş ve turizm potansiyeli değerlendirilmeleri planlanmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda turizm başlığının öncelikli programlar arasına alınması ile nitelikli eylem planları ve stratejik plan hazırlanmıştır. Onuncu Kalkınma Planı’nda “Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı” turizm başlığının bir ileri aşamasıdır. Termal turizm ile termal sağlık turizmi arasındaki ayrışım ve yeni konsept 10. Kalkınma Planı ile ortaya çıkmıştır (5,37).

Madde 7: Ortak kültür ve bağı olanların ülkemizde termal turizme ilgisi.

Madde 8: Nitelik ve niceliksel olarak gelişmiş ilgili ve destekleyici sektörlerin bulunması (Alışveriş merkezleri, yiyecek içecek işletmeleri, finans kurumları, acenteler v.s).

Madde 9: Türkiye’nin gelişmiş altyapı ve üstyapısı.

➤ Türkiye Turizm Stratejisi kapsamında ulaşım ve altyapının güçlendirilmesi konusunda uzun vadeli stratejiler bulunmaktadır. Termal turizme ilişkin belirlenen hedefler kapsamında; Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca termal turizm merkezlerine ilişkin imar planlama çalışmaları tamamlanacaktır. Jeotermal

suyun etkili dağıtımına yönelik pilot bölgelerde mahalli idareler birliği ve dağıtım şirketleri kurulması için faaliyetler sağlanacaktır. Jeotermal kaynaklara yönelik, fiziki planlar tamamlanarak, yatırımcılarına tahsisi gerçekleştirilecektir (37). Termal turizm merkezlerindeki onaylı imar planları ile yatak kapasitesinin 2023 yılında 500.000 termal yatağa

Zayıf Yönler

Türkiye termal turizm GZFT (SWOT) analizi yardımı ile mevcut durumunun tespiti başlığı altında yaptığımız, Türkiye termal turizm GZFT analizinde “Zayıf Yönler” Şekil 1.’de gösterilerek, aşağıda değerlendirilmiştir.

Madde 1: Jeotermal merkez ruhsatlarının devlet tekelinde olması.

Madde 2: Yetersiz pazarlama, reklam ve iletişim.

Madde 3: Üst birimler arasında koordinasyon eksikliği.

Madde 4: Nitelikli personel azlığı, yabancı dil problemi.

Fırsatlar

Türkiye termal turizm GZFT (SWOT) analizi yardımı ile mevcut durumunun tespiti başlığı altında yaptığımız, Türkiye termal turizm GZFT analizinde dış çevreden kaynaklanan “Fırsatlar” Şekil 1.’de gösterilerek, aşağıda değerlendirilmiştir.

Madde 1: Termal turizmi ulusal sınırların dışında alma eğiliminin artması (küreselleşmenin etkisi).

Madde 2: Termal kaynakların yatırım kapasitesi.

Madde 3: Termal turizmin gelişmesinde sigorta kuruluşlarının paket programları.

Madde 4: Coğrafi konumun uygunluğu.

Madde 5: İklim koşullarının uygunluğu.

Madde 6: Türkiye’ye vizesiz seyahat

yükseltilmesi hedeflenmektedir (36).

Madde 10: Her ilde havalimanı olması ve ulaşım kolaylığı.

➤ Türkiye’de 56 adet havalimanı/havaalanı bulunmaktadır. Türkiye’nin 81 vilayetinin çoğunluğunda havalimanı/havaalanı bulunması ulaşım imkanlarını kolaylaştırmaktadır (38).

Madde 5: Bütçeden termal turizmi geliştirmek için ayrılan payın yetersizliği.

Madde 6: Termal turizmde kuruluşlar arası (sağlık kuruluşları, turizm kuruluşları, pazarlama kuruluşları, lojistik ve ulaşım kuruluşları vs.) “işbirliği-ortaklık kültürünün” zayıf olması.

Madde 7: Termal turizm, turlar ve medikal turizmin birlikte sunulmaması.

Madde 8: Sağlık turizminde ulusal bir stratejinin net olmaması.

Madde 9: Termal tesislerin önemli bir kısmının termal turizm hizmeti sunmaya hazır olmaması.

olanağı.

Madde 7: Doğal ve tarihi güzelliklerin varlığı.

Madde 8: Devlet desteği ve yasal düzenlemeler.

➤ Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca, 634 sayılı yasa kapsamı dışında bulunan turizm potansiyeli yüksek termal alanlarda gelen planlama taleplerine teknik yönlendirme sağlamaktadır (39).

Madde 9: Termal turizme olan ilginin artması.

Madde 10: Türkiye’nin turizm faaliyetleri konusunda popülaritesi.

➤ Türkiye’nin orta ve uzun vadede termal turizmde dünyanın en önemli sağlık ve termal destinasyonu olması hedeflenmektedir (36).

Madde 11: Türkiye’nin uluslararası arenada artan gücü ve olumlu algısı.

Tehditler

Türkiye termal turizm GZFT (SWOT) analizi yardımı ile mevcut durumunun tespiti başlığı altında yaptığımız, Türkiye termal turizm GZFT analizinde dış çevreden kaynaklanan “Tehditler” Şekil 1.’de gösterilerek, aşağıda değerlendirilmiştir.

Madde 1: Çevre ülkelerde yaşanan siyasal istikrarsızlık.

Madde 2: Devlet müdahalesi ile sağlık

alanında sık değişen mevzuat düzenlemeleri.

Madde 3: Uluslararası standartları karşılayacak akreditasyon yapacak kuruluşların bulunmaması.

Madde 4: Termal turizm alanında hizmet açısından belirli kriterlerin olmayışı ve buna bağlı olarak oluşabilecek olumsuz itibar.

Sonuç

Termal turizm, birtakım özellikleriyle farklı ve geniş bir pazardır. Bu pazarda yer almak, mevcut sağlık hizmetlerinden tutun da diğer altyapı/üstyapı tesislerine, eğlence ve alışveriş merkezleri gibi diğer uç noktalara kadar birçok faktörden etkilenebilir. Başarılı bir termal turizm ülkesi olmak için, kaliteli ürün ve hizmetlerin yanında nitelikli insanlar gerektirir. Termal turizmi geliştirmek için yeterli reklam ve tanıtım faaliyetleri yanı sıra mevcut termal kaynakların (termal su, mineralli su veya peloid gibi) fiziksel ve kimyasal analizleri yapılmalıdır. Bu analizler sonucunda ortaya çıkacak olan sonuçlarla, tıbbi balneolojik değerlendirme raporları bilimsel amaçlara uygun bir şekilde oluşturulmalı ve tesisler bu raporlar doğrultusunda kurulmalıdır.

Termal turizmin tedavi kısmını gerçekleştirmek üzere kaplıca hekimliği uzmanları yetiştirilmeli ve istihdamları sağlanmalıdır. Tıp fakülteleri ya da eğitim araştırma hastanelerinde “Tıbbi Ekoloji ve Hidro klimatoloji Anabilim Dalları” yaygınlaştırılmalı ve bu anabilim dalları tarafından işletilen kaplıca klinikleri oluşturulmalıdır (37).

Termal turizmi etkileyecek ve müdahale edilemeyecek faktörlerde

vardır. Ülkenin iklimi ve bireysel müşteri tutumu bile bu sektörün başarısını etkileyebilir. Bu endüstrinin en büyük dezavantajı, değiştirilemeyen ve kontrol edilemeyen birtakım unsurlardır. Buna rağmen dünya çapında giderek büyüyen termal turizm sektöründe hayatta kalmak ve problemlerle başa çıkma şansı her zaman vardır.

Bu anlamda ülkenin ya da sektörün insan kaynakları gelişimi, bu sektörün genel refahı için hayati öneme sahiptir. Uzmanlaşmış eğitim, ziyaretçilere katma değerli hizmetler sunmak için en önemli fırsatlardan biridir. Bu aynı zamanda ülkenin dünyadaki imajını geliştirebilir. Verilecek eğitim sadece uzmanlaşma anlamında değil aynı zamanda “Etik” ve “alt kültürler” ile ilgili rehberlikte içermelidir.

Bir diğer unsur maliyettir. Maliyet, herhangi bir turist için memnuniyetinde önemli bir faktördür. Maliyeti ve fiyatları kontrol etmek, uygun fiyatla kaliteli hizmetler sunmak önemli ve etkili bir adımdır. Tüm bu çabaların bir araya gelmesi, küreselleşmenin bu kadar yaygınlaştığı günümüzde Türkiye’yi çekici ve rekabetçi bir termal turizm merkezi haline getirecektir.

Kaynaklar

1. Turizm İstatistikleri, IV.Çeyrek: Ekim-Aralık ve Yıllık, 2016 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24590> Erişim Tarihi;12/05/2018
2. Akarcalı S, Tontuş H, Ö. Satürk. Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2016
3. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, Sağlık Turizm Çeşitleri. <https://saglikturizmi.saglik.gov.tr/TR,176/saglik-turizmi-cesitleri.htm> Erişim Tarihi: 10.05.2018
4. Kılıç FÇ, Kılıç MK. "Jeotermal Eneji ve Türkiye," *Mühendis ve Makine* Engineer & the Machinery Magazine 2013; 54(693):45-5.
5. Sağlık Bakanlığı, Türkiye'de termal sağlık turizmi. <http://www.satürk.gov.tr/images/pdf/tyst/07.pdf> Erişim Tarihi;12/05/2018
6. Özseri, S. H., & Karatana, Ö. (2013). Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu. *Journal of Kartal Training & Research Hospital/Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 2013;24(2):136-144.
7. Özer Ö, Songur C. (2012). Türkiye'nin Dünya Sağlık Turizmindeki Yeri Ve Ekonomik Boyutu, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi SBE Dergisi, 2012;4(7):69-81.
8. Soysal A. Sağlık turizmi: Tehdit ve Fırsatlar Bağlamında Türkiye Açısından Bir Durum Değerlendirmesi *International Journal of Tourism and Social Research*. 2017;2:169-187.
9. Çelik A. Sağlık Turizmi Kapsamında Termal İşletmelerde Sağlık Hizmetleri Pazarlaması Ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Balçova Termal İşletmesinde Bir Uygulama, Doktora Tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü. 2009
10. Annette B, Arellano R. Patients Without Borders: The Emergence Of Medical Tourism. *International Journal Of Health Services* 2007;37(1):193-198.
11. Sayın KŞ, Yeğinboy EY, Yüksel İ. Türkiye'de Medikal Turizm Uygulamaları: Bir Üniversite ve İzmir Sağlık Serbest Bölgesi Değerlendirmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2017;32(2).
12. Çetinkaya T, Zengin B. Türkiye'de İleri yaş bakım turizmi ve Almanya örneği. VII. Geleneksel Turizm Paneli, 2009;28:172-180.
13. Bozç R, Kırac FÇ, Kırac R. Sağlık Turizmi SWOT Analizi: Erzincan. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2017;6(3):157-163.
14. Türkiye'de Termal Turizm. <http://www.saglikturizmi.gov.tr/tr/saglik-turizmi/termalturizm/turkiye-de-termal-turizm> Erişim:11.05.2018
15. Edinsel S, Adıgüzel O. Türkiye'nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yılda Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri, Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 2014;4(2):167-190.
16. Altın, U. Bektaş, G. Antep, Z. & İrban, A. (2012). Sağlık Turizmi ve Uluslararası Hastalar İçin Türkiye Pazarı.
17. Özer Ö, Songur C. Türkiye'nin Dünya Sağlık Turizmindeki Yeri ve Ekonomik Boyutu, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi SBE Dergisi, 2012;4(7):69-81
18. Connell, J. Contemporary Medical Tourism: Conceptualisation, Culture And Commodification. *Tourism Management* 2013;34:1-13.
19. Bookman M, Bookman K. *Medical Tourism In Developing Countries*. Basingstoke: Palgrave Macmillan 2007.
20. Buzinde C, Yarnal C *Therapeutic Landscapes And Postcolonial Theory: A Theoretical Approach To Medical Tourism*. *Social Science and Medicine* 2012;74:783-787.
21. Szabó Z, Koscondi J, Lakne Z. Role Of Thermal Tourism In Regional Development-A Case Study From Hungarian Side Of The Hungarian-Croatian Border. *Podravina*. 2013;23:70-76.
22. Akbulut G. "Türkiye'de Kaplıca Turizmi ve Sorunları", *Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010;9(1):35-54.
23. Borović S, Marković I. Utilization And Tourism Valorisation Of Geothermal Waters In Croatia. *Renewable And Sustainable Energy Reviews*, 2015;44:52-63.

24. Sayili M, Acka H, Duman T, Esengun K. Psoriasis Treatment Via Doctor Fishes As Part Of Health Tourism: A Case Study Of Kangal Fish Spring, Turkey. *Tourism Manage* 2007;28:625-9.
25. Ruddy M, Scott D. Will The Mediterranean Become "Too Hot" For Tourism? A Reassessment. *Tourism And Hospitality Planning & Development* 2010;7(3):267-281.
26. Zengin B, Eker N. Sakarya İli Termal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu University Journal of Economics & Administrative Sciences Faculty*, 2016;13.
27. Wellness Tourism and Medical Tourism: Where Do Spas Fit?. Research Report: Global Spa Summit 2011. http://www.globalspaandwellnesssummit.org/images/stories/pdf/spas_wellness_medical_tourism_report_final.pdf Erişim Tarihi; 12/05/2018.
28. Papp Z, Lőrinc K. Health Tourism Trends. *Health* 2016;5(3-4):30.
29. Varga N, Molnár Cs. Wellness Profilok A Magyar És Az Osztrák Szállodaiiparban, *Actacarolusrobertus*, 2011;1(1):127-132.
30. Macaristan yurtiçi sağlık turizmi kapsamındaki bölgesel farklılıklar http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2008/03/acs_laczko.pdf Erişim Tarihi;12/05/2018.
31. Rátz T. Zennis És Lomi Lomi, Avagy Új Trendek Az Egészségturizmusban. In: Auberta.-Csapó J. (Szerk). *Egészségturizmus*. Bornus Nyomda, Pécs. 2004: 46-65.
32. Akbulut G. Türkiye'de Kaplıca Turizmi ve Sorunları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 2010;9(1):35-54.
33. Maden Teknik ve Arama Genel Müdürlüğü, <http://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/jeotermal-harita> Erişim Tarihi;12/05/2018.
34. Kök M. Sağlık Turizmi Açısından Termal Turizm (Denizli Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.
35. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı Eylem Planı", Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara.
36. T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Yatırım Ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Termal Turizm Yatırım Olanakları <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-11494/yatirim-olanaklari.html> Erişim Tarihi;12/05/2018.
37. Buldukoğlu Sinem. "Sağlık Turizminin Türkiye'deki Yeri ve Önemi", Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 2014.
38. T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü <https://www.dhmi.gov.tr/sayfalar/istatistik.aspx> Erişim Tarihi;12/05/2018.
39. T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Yatırım Ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Termal Turizm Master Planı. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-11481/termal-turizm-master-plani-2007-2023.html> Erişim Tarihi;12/05/2018.